

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

České země za 2. světové války

30. září 1938 - čsl. prezident E. Beneš a vláda přijali mnichovský diktát
1. – 10. 10 1938 - pohraniční oblasti – součástí německé říše – Říšská župa Sudety (říšským správcem pro sudetoněmecké území – Konrád Henlein)
- odstoupeno zároveň pohraniční území Polsku a Maďarsku

Pomnichovská = 2. republika

5. října 1938 – abdikace Edvarda Beneše – konec října - exil – Londýn
říjen 1938 – požadavek autonomie Slovenska a Podkarpatské Rusi
19. 11. 1938 – parlament přijal autonomii – **Česko-Slovenská republika**
30. 11. 1938 – prezidentem : Emil Hácha (reprezentativní funkce)
předseda vlády – Rudolf Beran – 15. 12. 1938 uděleny parlamentem mimořádné

pravomoci: právo měnit ústavu vládními nařízeními – **vládně bez parlamentu**

= konec parlamentní demokracie

Zákaz demokratických a levicových stran (KSC – Moskva)

2 politické strany: Strana národní jednoty (od listopadu 1938) – pravice a střed

Národní strana práce (sociální demokraté, národní socialisté) – smluvně

opoziční

Demoralizace společnosti – růst českého antisemitismu (české fašistické organizace – Vlajka, ANO)

13. 3. 1939 – Josef Tiso a Ferdinand Ďurčanský v Berlíně u Hitlera – **14. 3. 1939** – vyhlášen **samostatný Slovenský štát** (prezident: Josef Tiso, předseda vlády: Vojtěch Tuka) – **klérofašistický režim**

- **Podkarpatská Rus – obsazována maďarskými vojsky**

14. 3. 1939 – prezident Emil Hácha a ministr zahraničních věcí Fr. Chvalkovský – Berlín (Hitler)

15. 3. 1939 v 6. 00 – obsazování Čech a Moravy německým wehrmachtem

Protektorát Čechy a Morava

15. 3. 1939 – příjezd A. Hitlera na Pražský hrad

16. 3. 1939 – Výnos o vytvoření protektorátu Čechy a Morava

- formálně autonomie – bez vlastní armády (pouze vládní vojsko: 7 000)a zahraniční polit.

V čele: státní prezident: dr. Emil Hácha

protektorátní vláda: Rudolf Beran, gen. Ing. Alois Eliáš, dr. Jaroslav Krejčí, Richard Bienert

Protektorátní policie a četnictvo

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Německá okupační správa: **říšský protektor** (zastupuje Hitlera): Konstantin von Neurath,
Reinhard Heydrich (27. 9. 1941 – 27. 5. 1942)
Kurt Daluege (1942 – 1943)
Wilhelm Frick (od r. 1943)
od r. 1943 – nová instituce – **Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu – Karl Hermann Frank** (důstojník SS – vypracoval podklady pro konečné řešení „české otázky“ – germanizace prostoru a lidí)
okupační armáda (wehrmacht), gestapo, SS, SD

Zánik politických stran: březen 1939 – **Národní souručenství**
léto 1942 – **Kuratorium pro výchovu mládeže** (výchova mládeže v duchu nacismu)

21.června 1939 – výnos o **arizaci** židovského majetku – uplatňování norimberských zákonů u nás (od října 1941 -vyhlazovací tábory – 70 000/60 000 dospělých, 13 000/242 dětí)
r. 1940 – pracovní tábory pro Romy v Letech u písku a v Hodoníně u Kunštátu

Jazyková nařízení – **němčina** souběžně s češtinou – od r. 1942 – veřejní zaměstnanci-zkouška z němčiny
od září 1939 - odběrní lístky na potraviny
od r. 1942 – nucené práce (Německo, Rakousko) – **totálně nasazených** asi 600 000

Protinacistický odboj

Akce po 15. březnu 1939: převoz ostatků K. H. Máchy z Litoměřic na Vyšehrad
srpen 1939 – národní pouť u sv. Vavřínečka u Domažlic
30. 9. 1939 – bojkot pražské tramvajové dopravy (1. výročí Mnichova)

28. 10. 1939 – výročí vzniku ČSR – celonárodní

demonstrace (zastřelen dělník Václav Sedláček, smrtelně zraněn student medicíny Jan Opletal)

15. 11. 1939 – studentské demonstrace – pohřeb J. Opletala

17. 11. 1939 – zavření českých vysokých škol (poprava 9 studentů, 1 200 studentů do koncentračních táborů)

Vznik ilegálních odbojových organizací – Protektorát Čechy a Morava

1. občansko – demokratický proud:

Politické ústředí

Obrana národa

Petiční výbor Věrní zůstaneme

jaro 1940 – sjednocení – Ústřední vedení odboje domácího = ÚVOD

(ilegální časopisy V boj, Český kurýr)

(Morava – ilegální Zemský národní výbor – zrazen a brzy rozbit)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. **komunistický odboj:**

- ilegální výbory KSCČ (E. Urx, bři Synkové, Jan Klíma..)
(Rudé právo)

Zahraněční odboj

- po 15. březnu 1939 – vlna emigrace - Polsko, Francie, USA, Jugoslávie

- Moskva

1. Paříž – Československý národní výbor –

- v r. 1940 po okupaci Francie – Londýn
- 21. 6. 1940 – Velká Británie uznala československou prozatímní vládu
– prozatímní vláda (14 členů – J. Šrámek)
Státní rada
prezident Edvard Beneš
- 18. 7. 1941 – Velká Británie uznala Československou republiku
- 18. 7. 1941 – uzavřena smlouva o vzájemné pomoci ve válce mezi ČSR a SSSR
- 1. 1. 1942 – ČSR se přidala k Atlantické chartě (Washingtonská deklarace)
- 5. 8. 1942 – anulace britských podpisů pod mnichovskou dohodou
- poté Ch. de Gaulle – „mnichovská dohoda od počátku neplatná“
-

vytváření československých zahraničních jednotek

- obrana Francie
- boj o Anglii – čsl. vojáci – letci + 1. čsl. smíšená brigáda (gen. B. Miroslav Neumann)
- boje na Středním východě – 11. československý pěší prapor – Východní (Karel Klapálek) - boje v severní Africe (Tobrúk)
- po vylodění v Normandii – srpen 1944 – Československá samostatná obrněná brigáda (Alois Liška) – obléhání přístavu Dunkerque do konce války

2. Moskva – K. Gottwald, V. Kopecký, J. Šverma..)

prosinec 1943 – cesta prezidenta Beneše do Moskvy (schválena USA i VB) –
uzavřena československo- sovětská spojenecká smlouva (12. 12. 1943)
zároveň dohoda o spolupráci mezi londýnským a moskevským odbojovým
centrem v době války a o poválečném uspořádání ČSR

- 1. čs. samostatný prapor (gen. Heliodor Píka – L. Svoboda) – od r. 1942
výcvik v Buzuluku – 1000 mužů
- 1. čs. samostatná brigáda – 1. čs. armádní sbor (r. 1944 – 16 672 osob –
velitel gen. J. Kratochvíl)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Atentát na Heydricha

27. 9. 1941 – příjezd zastupujícího říšského protektora R. Heydricha do Prahy – cíl: paralyzovat český

odboj: vyhlášení stanného práva

zatčení gen. A. Eliáše, předsedy vlády (popraven za heydrichiady)

represe – pasivity a strach obyvatelstva

Londýnské centrum – snaha obnovit domácí odboj – příprava atentátu na Heydricha

- akce **Anthropoid** – parašutisté Jan Kubiš, Josef Gabčík, Josef Valčík
- 27. 5. 1942 – Praha –Kobylisy – Heydrich smrtelně zraněn (4. 6. zemřel)
- vlna represe – obnoveno stanné právo – zdecimován ÚVOD i komunistický odboj (1600 osob popraveno, 3 000 koncentráky)
- 10. 6. 1942 – vypáleny Lidice
- 24. 6. 1942 – Ležáky
- 18. 6. 1942 – pravoslavný kostel Cyrila a Metoděje – smrt „7 statečných“ (=atentátníci)

Přelom ve válce a osvobození ČSR

- obnoveny domácí odbojové organizace – Přípravný revoluční národní výbor, Rada tří (R3)
  - III. ilegální výbor KSČ (J. Molák)
  - sabotáže, aktivizace partyzánského hnutí
  -

Slovenské národní povstání

Slovenský štát – spolupráce s hitlerovským Německem – slovenští vojáci po boku wehrmachtu (50 000) – útoky do ruského zajetí, k partyzánům

r. 1943 – hroutí se vnitřní stabilita slovenského režimu – slovenský občanský odboj

srpen 1943 – vznik **Slovenské národní rady** – vůle obnovit ČSR

duben 1944 - **Vojenské ústředí** (Ján Golián) – příprava povstání – vojenská koordinace s postupující sovětskou armádou

léto 1944 – rozmach partyzánského hnutí + výsadky ze SSSR (Tri Duby)

29. 8. 1944 – německá armáda obsazuje Slovensko

1.9. 1944 – Deklarace slovenského národa – vyhlášeno obnovení ČSR

27. 10. 1944 – padla Banská Bystrica – ústup povstalců do hor – popravy (J. Golián, R. Viest)

- vypáleno 60 vesnic (Vápenná...)

Význam povstání – Slovinci se otevřeně přidali na stranu protifašistické koalice

8. 9. 1944 – 27. 11. 1944 – **karpatsko – dukelská operace** – Sovětská armáda + 1. čs. armádní sbor

- boje o Duklu (21 000 sovětských obětí, 1 900 čs. vojáků)
- **6. 10. 1944 – vstup na Slovensko** (Vyšný Komárnik)

5. dubna 1945 – Košický vládní program

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pražské povstání

- osvobození ČSR – demarkační čára (americká – sovětská armáda) – Linec-České Budějovice-Plzeň-Karlovy Vary – Saská Kamenice
  - počátek května – povstání v některých moravských a českých městech
  - 5. 5. 1945 – **Pražské povstání – do čela Česká národní rada** (Albert Pražák)
    - povstalci ovládli budovu Českého rozhlasu – 1 600 barikád
    - 8. 5. 1945 – podepsána dohoda mezi ČNR a německým velením o kapitulaci německých jednotek - povinnost složit těžké zbraně na okraji Prahy, lehkou výzbroj před americkými liniemi
    - v 19. 00 vysílán protokol o kapitulaci rozhlasem – nerespektovaly jednotky SS
- 9. 5. 1945 – příjezd sovětských tanků do Prahy**
10. 5. 1945 – přijíždí z Košic do Prahy československá vláda

Učebnice:

Bělina P., Pokorný J. a kol.: Dějiny zemí Koruny české. Praha, Litomyšl 1995
Kuklíkovi J. a J.: Dějepis pro gymnázia a střední školy. Nejnovější dějiny. Praha 2002
Kohoutková H., Komsová M.: Dějepis na dlani. Olomouc 2007 (2. vyd.)
Atlas: Dějiny 20. století. Praha 2004

Doporučená literatura:

Bartoš J.: Okupované pohraničí a české obyvatelstvo 1938 – 1945. Praha 1978.
Beneš E.: Paměti. Od Mnichova k nové válce a novému vítězství. Praha 1947.
Čejka E.: Československý odboj na Západě (1939 – 1945). Praha 1997.
Masaryk J.: Volá Londýn. Praha 1990.
Pasák T.: Pod ochranou říše. Praha 1998.
Rajlich J.: 313. stíhací peruť. Plzeň 1996.
Táborský E.: Prezident Beneš mezi Západem a Východem. Praha 1993.
Tomášek D., Kvaček R.: Obžalovaná je vláda. Praha 1999.
Vrabc V.: Antifašistický odboj. Zmařené naděje. Praha 1992.

Tento studijní materiál byl vytvořen v rámci projektu CZ.1.07/1.1.04/03.0045

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ